Büyük Veri İçin İstatistiksel Öğrenme (Statistical Learning for Big Data)

M. Ali Akcayol
Gazi Üniversitesi
Bilgisayar Mühendisliği Bölümü

Bu dersin sunumları, "The Elements of Statistical Learning: Data Mining, Inference, and Prediction, Trevor Hastie, Robert Tibshirani, Jerome Friedman, Springer, 2017." ve "Mining of Massive Datasets, Jure Leskovec, Anand Rajaraman, Jeffrey David Ullman, Stanford University, 2011." kitapları kullanılarak hazırlanmıştır.

Konular

- Twoing Algoritması
- Gini Algoritması

Twoing Algoritması

- **Twoing algoritmasında eğitim kümesi her adımda iki parçaya ayrılarak bölümleme yapılır.**
- Aday bölünmelerin sağ ve sol kısımlarının her birisi için tekrar oranı alınır.
- Aday bölünmelerin sağ ve sol kısımlarındaki her bir nitelik değeri için sınıf değerlerinin her birisinin olma olasılığı hesaplanır.
- Her bölünme için **uygunluk değeri en yüksek olan alınır.**

$$\Phi(B \mid d) = 2\frac{|B_{sol}|}{|T|}\frac{|B_{sag}|}{|T|}\sum_{j=1}^{n} abs\left(\frac{|\text{Tsinif}_j|}{|B_{sol}|} - \frac{|\text{Tsinif}_j|}{|B_{sag}|}\right)$$

- Burada, T eğitim kümesindeki kayıt sayısını, B aday bölünmeyi, d düğümü, $Tsinif_j$ ise j.sınıf değerini gösterir.

3

Twoing Algoritması

Örnek

PERSONEL	MAAŞ	DENEYİM	GÖREV	MEMNUN
1	NORMAL	ORTA	UZMAN	EVET
2	YÜKSEK	YOK	UZMAN	EVET
3	DÜŞÜK	YOK	YÖNETİCİ	EVET
4	YÜKSEK	ORTA	YÖNETİCİ	EVET
5	DÜŞÜK	ORTA	YÖNETİCİ	EVET
6	YÜKSEK	İYİ	YÖNETİCİ	EVET
7	DÜŞÜK	İYİ	YÖNETİCİ	EVET
8	YÜKSEK	ORTA	UZMAN	HAYIR
9	DÜŞÜK	ORTA	UZMAN	HAYIR
10	YÜKSEK	İYİ	UZMAN	HAYIR
11	DÜŞÜK	İYİ	UZMAN	HAYIR

4

Twoing Algoritması

Örnek – devam

- Aday bölünmeler aşağıdaki gibidir.

BÖLÜNME	SOL	SAĞ
1	MAAŞ = NORMAL	MAAŞ = {DÜŞÜK, YÜKSEK}
2	MAAŞ = YÜKSEK	MAAŞ = {DÜŞÜK, NORMAL}
3	MAAŞ = DÜŞÜK	MAAŞ = {NORMAL, YÜKSEK}
4	DENEYİM = YOK	DENEYİM = {ORTA, İYİ}
5	DENEYİM = ORTA	DENEYİM = {YOK, İYİ}
6	DENEYİM = İYİ	DENEYİM = {YOK, ORTA}
7	GÖREV = UZMAN	GÖREV = YÖNETİCİ
8	GÖREV = YÖNETİCİ	GÖRE = UZMAN

5

Twoing Algoritması

Örnek – devam

- MAAŞ = {NORMAL} için

PERSONEL	MAAŞ	DENEYİM	GÖREV	MEMNUN
1	NORMAL	ORTA	UZMAN	EVET
2	YÜKSEK	YOK	UZMAN	EVET
3	DÜŞÜK	YOK	YÖNETİCİ	EVET
4	YÜKSEK	ORTA	YÖNETİCİ	EVET
5	DÜŞÜK	ORTA	YÖNETİCİ	EVET
6	YÜKSEK	İYİ	YÖNETİCİ	EVET
7	DÜŞÜK	İYİ	YÖNETİCİ	EVET
8	YÜKSEK	ORTA	UZMAN	HAYIR
9	DÜŞÜK	ORTA	UZMAN	HAYIR
10	YÜKSEK	İYİ	UZMAN	HAYIR
11	DÜŞÜK	İYİ	UZMAN	HAYIR

$$P_{sol} = \frac{|B_{sol}|}{|T|} = \frac{1}{11} = 0{,}09$$

$$P_{(EVET/t_{sol})} = \frac{|\text{Tsinif}_{EVET}|}{|B_{sol}|} = \frac{1}{1} = 1$$

$$P_{(HAYIR/t_{sol})} = \frac{|\text{Tsinif}_{HAYIR}|}{|B_{sol}|} = \frac{0}{1} = 0$$

BÖLÜNME	$\|B_{sol}\|$	P_{Sol}	$\|sinif_{EVET}\|$	$\|sinif_{HAYIR}\|$	$P(EVET\|t_{Sol})$	$P(HAYIR\|t_{Sol})$
1	1	0,09	1	0	1	0
2	5	0,45	3	2	0,6	0,4
3	5	0,45	3	2	0,6	0,4
4	2	0,18	2	0	1	0
5	5	0,45	3	2	0,6	0,4
6	4	0,36	2	2	0,5	0,5
7	6	0,55	2	4	0,33	0,67
8	5	0,45	5	0	1	0

6

Twoing Algoritması

Örnek – devam

- MAAŞ = {DÜŞÜK, YÜKSEK}

PERSONEL	MAAŞ	DENEYİM	GÖREV	MEMNUN
1	NORMAL	ORTA	UZMAN	EVET
2	YÜKSEK	YOK	UZMAN	EVET
3	DÜŞÜK	YOK	YÖNETİCİ	EVET
4	YÜKSEK	ORTA	YÖNETİCİ	EVET
5	DÜŞÜK	ORTA	YÖNETİCİ	EVET
6	YÜKSEK	İYİ	YÖNETİCİ	EVET
7	DÜŞÜK	İYİ	YÖNETİCİ	EVET
8	YÜKSEK	ORTA	UZMAN	HAYIR
9	DÜŞÜK	ORTA	UZMAN	HAYIR
10	YÜKSEK	İYİ	UZMAN	HAYIR
11	DÜŞÜK	İYİ	UZMAN	HAYIR

$$P_{sag} = \frac{|B_{sag}|}{|T|} = \frac{10}{11} = 0{,}91$$

$$P_{(EVET/t_{sag})} = \frac{|\text{Tsinif}_{EVET}|}{|B_{sag}|} = \frac{6}{10} = 0{,}6$$

$$P_{(HAYIR/t_{sag})} = \frac{|\text{Tsinif}_{HAYIR}|}{|B_{sag}|} = \frac{4}{10} = 0{,}4$$

BÖLÜNME	$\|B_{sag}\|$	P_{sag}	$\|sinif_{EVET}\|$	$\|sinif_{HAYIR}\|$	$P(EVET\|t_{Sag})$	$P(HAYIR\|t_{Sag})$
1	10	0,91	6	4	0,6	0,4
2	6	0,55	4	2	0,67	0,33
3	6	0,55	4	2	0,67	0,33
4	9	0,82	5	4	0,56	0,44
5	6	0,55	4	2	0,67	0,33
6	7	0,64	5	2	0,71	0,29
7	5	0,45	5	0	1	0
8	6	0,55	2	4	0,33	0,67

Twoing Algoritması

Örnek – devam

BÖLÜNME	SOL	SAĞ
1	MAAŞ = NORMAL	MAAŞ = {DÜŞÜK, YÜKSEK}
2	MAAŞ = YÜKSEK	MAAŞ = {DÜŞÜK, NORMAL}
3	MAAŞ = DÜŞÜK	MAAŞ = {NORMAL, YÜKSEK}
4	DENEYİM = YOK	DENEYİM = {ORTA, İYİ}
5	DENEYİM = ORTA	DENEYİM = {YOK, İYİ}
6	DENEYİM = İYİ	DENEYİM = {YOK, ORTA}
7	GÖREV = UZMAN	GÖREV = YÖNETİCİ
8	GÖREV = YÖNETİCİ	GÖRE = UZMAN

- Uygunluk değeri (1. aday bölünme için)

$$\Phi(1|d) = 2\frac{|B_{sol}|}{|T|}\frac{|B_{sag}|}{|T|}\sum_{j=1}^{n} abs\left(\frac{|\text{Tsinif}_j|}{|B_{sol}|} - \frac{|\text{Tsinif}_j|}{|B_{sag}|}\right)$$

$$= 2(0{,}09)(0{,}91)[|1-0{,}6|+|0-0{,}4|] = 0{,}13$$

BÖLÜNME	P_{Sol}	$P_{Sağ}$	$2P_{Sol}P_{Sağ}$	$\Phi(B\|d)$
1	0,09	0,91	0,17	0,13
2	0,45	0,55	0,5	0,07
3	0,45	0,55	0,5	0,07
4	0,18	0,82	0,3	0,26
5	0,45	0,55	0,5	0,07
6	0,36	0,64	0,46	0,2
7	0,55	0,45	0,5	0,66
8	0,45	0,55	0,5	0,66

Twoing Algoritması

Örnek – devam

- Aynı işlemler ALT DÜĞÜM için tekrarlanır.

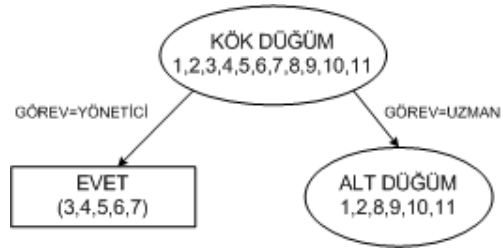

9

Twoing Algoritması

Örnek – devam

- Sonuç karar ağacı.

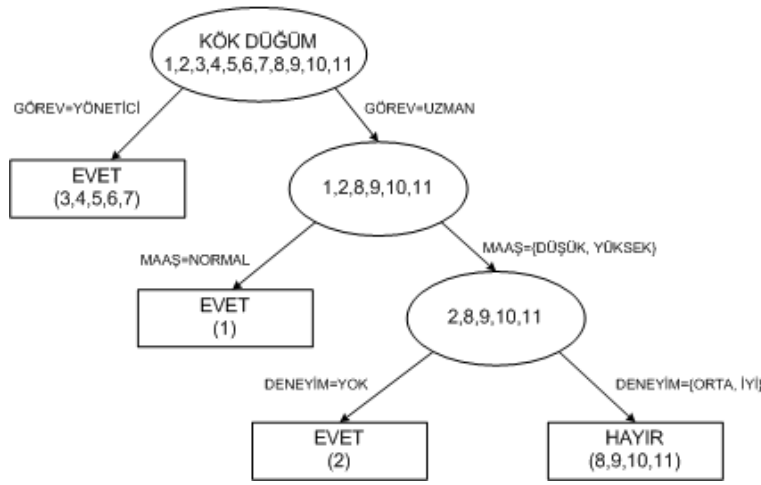

10

Twoing Algoritması

Örnek – devam

Karar ağacından elde edilen kurallar

1. **EĞER** (GÖREV = YÖNETİCİ) **İSE** (MEMNUN = EVET)
2. **EĞER** (GÖREV = UZMAN) **VE** (MAAŞ = NORMAL) **İSE** (MEMNUN = EVET)
3. **EĞER** (GÖREV = UZMAN) **VE** (MAAŞ = DÜŞÜK **VEYA** MAAŞ = YÜKSEK) **VE** (DENEYİM=YOK) **İSE** (MEMNUN = EVET)
4. **EĞER** (GÖREV = UZMAN) **VE** (MAAŞ = DÜŞÜK **VEYA** MAAŞ = YÜKSEK) **VE** (DENEYİM = ORTA **VEYA** DENEYİM = İYİ) **İSE** (MEMNUN = HAYIR)

11

Konular

- Twoing Algoritması
- Gini Algoritması

12

Gini Algoritması

- **Gini algoritmasında nitelik değerleri iki parçaya ayrılarak bölümleme yapılır.**
- Her bölünme için $Gini_{sol}$ ve $Gini_{sağ}$ değerleri hesaplanır.

$$Gini_{sol} = 1 - \sum_{i=1}^{k} \left(\frac{|\text{Tsinif}_i|}{|B_{sol}|} \right)^2 \qquad Gini_{sag} = 1 - \sum_{i=1}^{k} \left(\frac{|\text{Tsinif}_i|}{|B_{sag}|} \right)^2$$

- Burada, $Tsinif_i$ soldaki bölümdeki her bir sınıf değerini, $Tsinif_i$ sağdaki bölümdeki her bir sınıf değerini, $|B_{sol}|$ sol bölümdeki tüm değer sayısını, $|B_{sağ}|$ sağ bölümdeki tüm değer sayısını gösterir.

$$Gini_j = \frac{1}{n}\left(|B_{sol}| Gini_{sol} + |B_{sag}| Gini_{sag} \right)$$

- Her bölümlemeden sonra **Gini değeri en küçük olan seçilir.**

13

Gini Algoritması

Örnek

SIRA	EĞİTİM	YAŞ	CİNSİYET	SONUÇ
1	ORTA	YAŞLI	ERKEK	EVET
2	İLK	GENÇ	ERKEK	HAYIR
3	YÜKSEK	ORTA	KADIN	HAYIR
4	ORTA	ORTA	ERKEK	EVET
5	İLK	ORTA	ERKEK	EVET
6	YÜKSEK	YAŞLI	KADIN	EVET
7	İLK	GENÇ	KADIN	HAYIR
8	ORTA	ORTA	ERKEK	EVET

	EĞİTİM		YAŞ		CİNSİYET	
SONUÇ	İLK	ORTA,YÜKSEK	GENÇ	ORTA,YAŞLI	KADIN	ERKEK
EVET	1	4	0	5	1	4
HAYIR	2	1	2	1	2	1

14

Gini Algoritması

Örnek

	EĞİTİM		YAŞ		CİNSİYET	
SONUÇ	İLK	ORTA,YÜKSEK	GENÇ	ORTA,YAŞLI	KADIN	ERKEK
EVET	1	4	0	5	1	4
HAYIR	2	1	2	1	2	1

EĞİTİM için

$$Gini_{sol} = 1 - \left[\left(\frac{1}{3}\right)^2 + \left(\frac{2}{3}\right)^2\right] = 0{,}444$$

$$Gini_{sag} = 1 - \left[\left(\frac{4}{5}\right)^2 + \left(\frac{1}{5}\right)^2\right] = 0{,}320$$

15

Gini Algoritması

Örnek

	EĞİTİM		YAŞ		CİNSİYET	
SONUÇ	İLK	ORTA,YÜKSEK	GENÇ	ORTA,YAŞLI	KADIN	ERKEK
EVET	1	4	0	5	1	4
HAYIR	2	1	2	1	2	1

YAŞ için

$$Gini_{sol} = 1 - \left[\left(\frac{0}{2}\right)^2 + \left(\frac{2}{2}\right)^2\right] = 0$$

$$Gini_{sag} = 1 - \left[\left(\frac{5}{6}\right)^2 + \left(\frac{1}{6}\right)^2\right] = 0{,}278$$

16

Gini Algoritması

Örnek

	EĞİTİM		YAŞ		CİNSİYET	
SONUÇ	İLK	ORTA,YÜKSEK	GENÇ	ORTA,YAŞLI	KADIN	ERKEK
EVET	1	4	0	5	1	4
HAYIR	2	1	2	1	2	1

CİNSİYET için

$$Gini_{sol} = 1 - \left[\left(\frac{1}{3}\right)^2 + \left(\frac{2}{3}\right)^2\right] = 0{,}444$$

$$Gini_{sag} = 1 - \left[\left(\frac{4}{5}\right)^2 + \left(\frac{1}{5}\right)^2\right] = 0{,}320$$

17

Gini Algoritması

Örnek

	EĞİTİM		YAŞ		CİNSİYET	
SONUÇ	İLK	ORTA,YÜKSEK	GENÇ	ORTA,YAŞLI	KADIN	ERKEK
EVET	1	4	0	5	1	4
HAYIR	2	1	2	1	2	1

Gini değerleri

$$Gini_{EGITIM} = \frac{3(0{,}444) + 5(0{,}320)}{8} = 0{,}367$$

$$Gini_{YAS} = \frac{2(0) + 6(0{,}278)}{8} = 0{,}209$$

$$Gini_{CINSIYET} = \frac{3(0{,}444) + 5(0{,}320)}{8} = 0{,}367$$

İlk bölünme YAŞ niteliğine göre yapılacaktır.

18

Gini Algoritması

Örnek

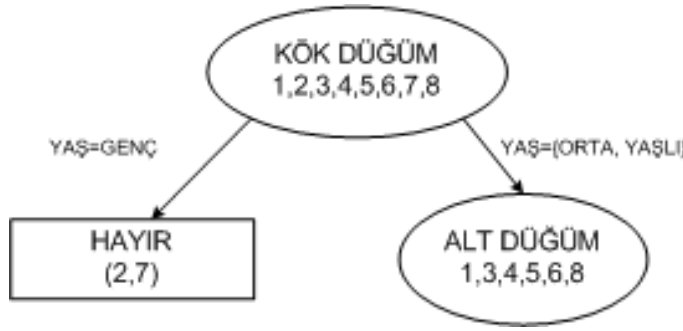

Aynı işlemler ALT DÜĞÜM için tekrarlanır.

19

Gini Algoritması

Örnek

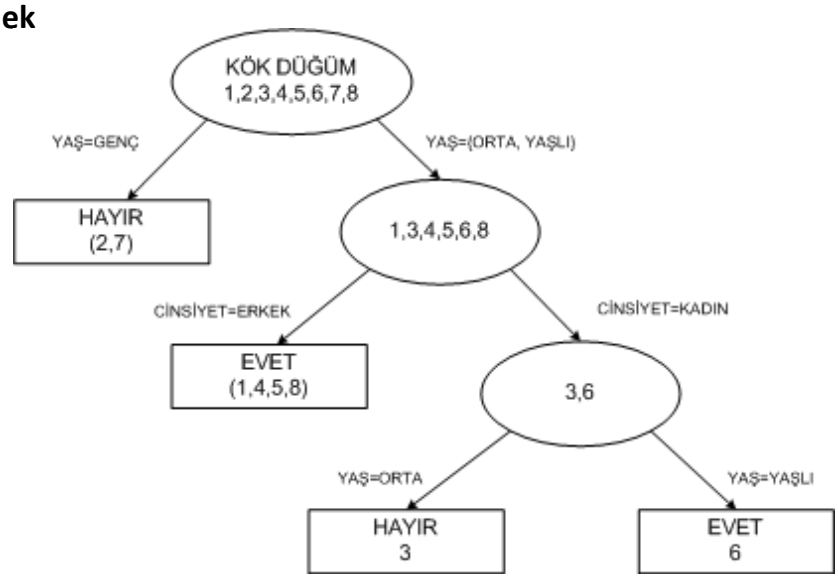

20

Gini Algoritması

Örnek – devam

Karar ağacından elde edilen kurallar

1. **EĞER** (YAŞ = GENÇ) **İSE** (SONUÇ = HAYIR)
2. **EĞER** (YAŞ = ORTA **VEYA** YAŞ = YAŞLI) **VE** (CİNSİYET = ERKEK) **İSE** (SONUÇ = EVET)
3. **EĞER** (YAŞ = ORTA **VEYA** YAŞ = YAŞLI) **VE** (CİNSİYET = KADIN) **VE** (YAŞ = YAŞLI) **İSE** (SONUÇ = EVET)
4. **EĞER** (YAŞ = ORTA **VEYA** YAŞ = YAŞLI) **VE** (CİNSİYET = KADIN) **VE** (YAŞ = ORTA) **İSE** (SONUÇ = HAYIR)